

Els templers: *“fills espirituals”* *de Sant Bernat?*

JOSEP MARIA SANS I TRAVÉ
Acadèmic i director de l'Arxiu Nacional de Catalunya

Sant Bernat va ser per als templers la persona més adient en els seus inicis. Al llarg dels gairebé dos-cents anys d'existència del seu orde mantingueren sempre el record del seu benefactor, al qual fins i tot consideraren com a “fundador”.

“La simpatia i l’afecte dels templers per Sant Bernat s’estengué també als cistercencs, de manera que entre els dos ordes s’originà una mena de “fraternitat””

ELSTEMPLERS

Imatge de Sant Bernat a la façana de l’església del monestir de Poblet.

En les pàgines anteriors, el castell templer de Barberà de la Conca.

Per a més informació:

Oficina de Gestió de La Ruta del Cister C. de Sant Josep, 18 43400 Montblanc Tel. 977 86 12 32 info@larutadelcister.info www.larutadelcister.info

HORARI:
De dilluns a dijous, de 9 a 14h i de 15.30 a 19h. Divendres, de 9 a 15h.

EL RECORD PERMANENT

El mestre major del Temple Felip de Plessis escrivia l’any 1202 a l’abat de Citeaux, Arnau Amalric (1202-1212), el qual uns anys abans ho havia estat de Poblet (1196-1198): “el nostre orde va ser instituit pels vostres predecessors”, en clara referència a Sant Bernat. Tot i fer una afirmació equivocada des del punt de vista històric, el mestre templer palesava el sentiment generalitzat dins el seu orde d’una certa vinculació amb el sant cistercenc i que durà de fet fins a la seva supressió el 1312, durant la celebració del Concili de Viena del Delfinat. El record del sant era tan present en la vida dels templers que aquests, segons les declaracions fetes per molts frares durant el procés al qual foren sotmesos entre els anys 1307 i 1312, no s’afaitaven la barba i duïen precisament el cingol que cenyia el seu hàbit “per indicació” o “en honor de Sant Bernat”. Així mateix, un templer francès que el 1310 es trobava empresonat a París, en una pregària que confeccionà i que s’adreçava a Déu perquè salvés el

seu orde per palesar la seva honorabilitat al·legava que “havia estat fundat per Sant Bernat” en honor de la Verge Maria.

El record de l’abat de Claraval era, d’altra banda, sovint molt present a les cases que el Temple tenia escampades arreu de l’Europa cristiana. A Roma, al convent que els templers tenien a Santa Maria dell’Aventino, aquests religiosos conservaven amb especial devoció la túnica que l’abat cistercenc els havia regalat el 1138. Tanmateix, on més s’ha registrat la veneració dels frares cavallers per Bernat de Claraval (1090-1153) és al convent que els templers organitzaren a la ciutat de Mallorca arran de la seva participació, al costat del rei Jaume I, en la conquesta de l’illa. En la capella d’aquest convent li dedicaren un altar presidit per un bellíssim retaule, probablement de final del segle XIII, que avui es conserva al Museu de Mallorca i que representa la primera expressió iconogràfica desenvolupada del sant i dels miracles que se li atribueixen.

LA "CONFRATERNITAT" DE CISTERCENCS I TEMPLERS

La simpatia i l'afecte dels templers per Sant Bernat s'estengué també als cistercencs, de manera que entre els dos ordes s'originà una mena de "fraternitat", per la qual els seus membres es consideraven germans de religió, amb l'obligació mútua de pregar els uns pels altres i de participar recíprocament en els beneficis espirituals dels dos ordes.

És probable que aquest "agermanament" entre el Cister i el Temple s'hagués donat ja en vida de Sant Bernat, i potser fins i tot durant o al cap de poc temps de la celebració del Concili de Troyes a començaments del 1129. Aquest agermanament es prolongà tant en el temps que, en els convents cistercencs de Castella, al segle XVII, tres segles després d'haver-se suprimit l'orde del Temple, el dia 14 de juny de cada any encara es recordava la memòria dels templers presos per Saladí que foren martiritzats després de la batalla de la vall de Jacob el 1179. D'altra banda, en la major part dels obituaris templers constava la data de la mort de Sant Bernat (20 agost de 1153), que els servia, a més de per recordar-lo, per pregar-li especialment en el seu "dies natalis".

Aquesta confraternitat espiritual fou possible, tot i les prohibicions papals i que les normes internes recollides en els Estatuts del Temple vetessin les transmigracions de frares a altres ordes, que alguns templers acabessin ingressant al Cister. Ja en temps de Sant Bernat, es donà un cas molt sonat: el tercer mestre del Temple Everad des Barres (1147-1151), després de renunciar al seu càrrec, ingressà com a monjo al monestir de Claraval (d'on era abat Sant Bernat). A Catalunya també esdevingueren situacions semblants, com ara la de fra Guillem de Llobera, que a final del segle XIII passà de templer a monjo de la comunitat de Santes Creus.

EL PAPER DE SANT BERNAT AL CONCILI DE TROYES (1129)

D'on venia, però, la simpatia dels templers vers l'abat cistercenc? Doncs de molt lluny, dels primers moments de la singladura de l'orde del Temple. Avui és del tot inqüestionable una coneixença (i potser també un parentiu?) entre el fundador del Temple, Hug de Payns, i l'abat Bernat de Claraval, ja que el castell de Montigny, possessió de la família d'Hug, es trobava al costat de Montbard, d'on era oriünda la mare de l'abat. I encara més, Andreu de Montbard, oncle matern de Bernat, assolí la dignitat de cinquè mestre major del Temple (1153-1156).

ELS TEMPLERS

Retable de Sant Bernat, actualment al Museu de Mallorca.

El bellíssim retable, probablement de final del segle XIII, que avui es conserva al Museu de Mallorca, representa la primera expressió iconogràfica desenvolupada del sant i dels miracles que se li atribueixen. Foto: Museu de Mallorca.